

כ"ג שבט תשע"ז
19.02.17

בחינה מועד א'

יחסים כלכליים במשפחה במשפט העברי בהשוואה למשפט הישראלי
פרופ' אלימלך וסטרייך, עו"ד ליאור זקש

הנחיות:

1. משך הבחינה שעתיים וחצי.
2. בבחינה שאלות ברירה (אמריקאיות) וכן שאלות פתוחות. סמנו את התשובות באופן ברור בגוף השאלון וצרפו אותו למחברת הבחינה
3. בשאלות הברירה סמנו את התשובה הנכונה ביותר הנראית לכם או הוסיפו את הכיתוב שנתבקשתם.
4. אל תעתיקו טקסטים או חלקים שלא לצורך.
5. כתיבה מיותרת שלא ממין השאלה – תוריד נקודות.
6. מותר להכניס לבחינה רק מקורות מתוך הרשימה שאושרה
7. אתם מוגבלים לשלושה עמודים של כתיבה. אפשר לענות על כל השאלות בשני עמודים ללא קושי.
8. חריגה מעבר למכסת העמודים - לא תיבדק; כתיבה צפופה ובין השורות - לא תיבדק.

שאלה 1 (5 נקודות)

לפניכם רשימת זכויות של אישה במהלך הנישואין ולאחר סיום קשר הנישואין (בשל גירושין או התאלמנות). אלו מן הזכויות קיימות לפי עמדת הרמב"ם. כתבו בן בצד זכות קיימת; לא בצד זכות שאיננה קיימת.

- ➡ מחצית הרכוש שנצבר במהלך הנישואין. **לא**
- ➡ מזונות האישה בנישואין. **כן**
- ➡ זכויות פנסיה, **לא**
- ➡ מוניטין של האיש. **לא**
- ➡ מדור האלמנה. **כן**
- ➡ פיצויים בשל כושר השתכרות ירוד. **לא**
- ➡ איזון משאבים לאחר גירושין. **לא**

שאלה 2 (5 נקודות)

לפניך סעיפים שמופיעים בכתובות (אין זה צוטט מלא בהכרח). ציינו ליד כל אחד מהם אם הוא מופיע בכתובה שבנוסח כת"י צאבאח (כתבו: צאבאח), בספר נחלת שבעה (כתבו: נ"ש), בשניהם (כתבו: 2) או באף אחד מהם (כתבו: 0).

1. יהבינן לך מהר בתולייך מאתיים זוז. **2**
2. מעשה ידיה לו וכסותה עליו. **צאבאח**
3. מאתיים זקוקין כסף צרוף. **נ"ש**
4. שלא ישא ולא ישדך עליהם שום אישה אחרת. **צאבאח**
5. וישלטו בנכסיהם בשווה. **0**

שאלה 3 (5 נקודות)

מהי עמדת בית הדין הרבני בנוגע לחזקת השיתוף או איזון משאבים ומהו הנימוק לכך. סמנו נכון או לא נכון ליד כל טענה.

1. מעדיף את חזקת השיתוף בשל הנימוקים של השופט קיסטר שהיה חרדי. **לא נכון**
2. מעדיף את איזון משאבים מפני שהוא תוצר של חקיקה ולא פסיקה. **נכון**
3. מעדיף את איזון משאבים מפני שאינו נשען במפורש על אידיאולוגיה מודרנית. **נכון**
4. מעדיף את איזון משאבים בשל הדמיון לפיצויים בגירושין. **נכון**
5. מעדיף את חזקת השיתוף בשל היות החזקה מושג של המשפט העברי. **לא נכון**

שאלה 4 (15)

חון דעתכם באיזה שלב במהלך הקשרים בין בני הזוג מצוי מרכז הכובד של יחסי הממון לפי המשפט העברי ולפי המשפט הישראלי. מהי לדעתכם סיבת הדבר?

פתרון

1. במקורות שעסקנו במהלך השיעורים בולטת מאוד המרכזיות של הרכוש שהאישה והאיש מביאים אל הנישואין.
2. אין דיון לגבי רכוש שנצבר במהלך הנישואין. מצאנו הוראות ודיונים לגבי שליטה משותפת בנכסים שעיקרה עיכבונם לצורך הבטחת זכויות האישה למזונות ושאר צרכיה. [שטר תנאים, תשובת מהריק נד]
3. סיבת הדבר היא שעיקר הרכוש המשותף של שני בני הזוג מגיע בשלב של הנישואין. אז מביאה האישה רכוש וגם האיש מביא רכוש. לאחר מכן עיקר הפעילות הכלכלית נעשית על ידי האיש ואילו האישה פעילה רק בתחזוקת הבית ובהתאם לכך היא מקבלת זכויות להחזקתה האישית. הפעילות המתבצעת על ידי האיש נזקפת לזכותו או לחובתו ולאשה אין חלק בכך.
4. מרכז הכובד של יחסי הממון הוא ברכוש הנצבר במהלך הנישואין. למשל, דירה, משכורות, זכויות פנסיה ואחרות. בסביבה המודרנית המוכרת לנו בני הזוג מביאים רכוש מועט אל הנישואין. עיקר הרכוש נצבר במהלך הנישואין ברוב המקרים במאמץ משותף של שני בני הזוג. במציאות המודרנית העכשווית האישה פעילה מאוד ככלית ושיעור השתתפותה בעבודה באוכלוסייה המודרנית עומד על 80% (להוציא חרדים ומוסלמים).

שאלה 5 (25)

הבעל הגיש עתירה לבג"ץ נגד בית הדין הרבני הגדול בפרשת האברך. כיצד יכריע, לדעתכם, בית המשפט? נמקו ובססו את דבריכם על פסקי דין. **כתבו בקיצור**

פתרון

1. בנוגע לזכויות הפנסיה בג"ץ ידחה את עמדת בדר"ג שלא נתן לאיש מאומה מכח סעי' 8. האיש יקבל חלק יחסי למשך החיים המשותפים בשיעור 2/3. הבסיס המשפטי לקביעה זו הוא הסדר איזון משאבים החל על רכוש שנצבר במהלך הנישואין. אסמכתה לכך היא פרשת הימאי. בג"ץ העניק שם לאישה זכויות פנסיה וביטל את החלטת בדר"ג להפעיל את סעיף 8. אף כאן ביה"מ יימנע, מן הסתם, מלהחיל את סעיף 8. גם בפרשת 8928/06 סרב בג"ץ להפעיל את ס' 8 חרף בגידתה של האישה.
2. בנוגע לדירת המגורים השנייה. כאן מדובר ברכוש שהובא לנישואין על ידי האישה, כפי שקבע בדר"ג. לכן, לא חל הסדר איזון משאבים לפי סעי' 5(א)(1). אולם אפשר שתחול חזקת השיתוף הספציפית. זאת, כיוון שהזוג חיו במשך 16 שנים ביחד. נציין, שבפסק הדין של בדר"ג לא הובאו ראיות על משבר חמור בתקופה הראשונה. שתי עובדות עומדות לרועץ לבעל:
 - a. האישה רכשה את הדירה השנייה במהלך הנישואין ורשמה אותה אז על שמה בלבד.
 - b. בדר"ג קבע כי האיש לא תרם דבר מבחינה כלכלית.
 לגבי העובדה הראשונה עומד לרשותנו התקדים של פרשת בן גיאת. שם הכיר ביה"מ בחש"ס למרות שהדירה נרכשה במהלך הנישואין ונרשמה על שם הבעל בלבד. [אולם פסק הדין אינו מופיע ברשימה והתמודדות עם נקודה זו נתונה לשיקול דעת התלמיד].
 לגבי היעדר תרומה כלכלית. לרשותנו תקדים מפס"ד בע"מ בע"מ 1398/11, שבו קובע ביה"מ כי השקעה ממונית איננה תנאי הכרחי לחזקת שיתוף ספציפית.

שאלה 6 (20 נקודות)

בפרשת ע"א 7687/04 ששון נ. ששון פ"ד נט(5) 596 נשאו בני הזוג לאחר ינואר 1974 ולא עשו הסכם ממון. הנכס נרכש ומומן בעיקרו בידי הבעל לפני הנישואין אך נרשם על שם "אשת קש". לאחר הנישואין נרשם הנכס על שם שני בני הזוג ולטענת הבעל הוא צרף את אשתו רק כדי לקבל משכנתא שאותה השקיע בעסקיו ולא בדירה. הקטע הבא הוא צטטה של ההנמקה שנתן בית המשפט:

חתימתם של שני בני-הזוג כקונים על הסכם הרכישה, נטילת המשכנתא במשותף ורישום הזכויות בנכס על שם שני הצדדים בחלקים שווים לאחר שהתגוררו בו במהלך חייהם המשותפים – בכל אלה יש כדי

פרופסור אלימלך וסטרייך
ללמד על יצירת שיתוף בנכס אף שבנייתו מומנה מלכתחילה על-ידי המערער לבדו. אף אם נקבל את גירסת המערער שלפיה צירף את המשיבה כצד להסכם הרכישה לשם נטילת משכנתה מהבנק, אך קיווה כי בעתיד תושבנה לידי מלוא הזכויות בבית – אין בכך כדי לסתור את השיתוף שנוצר בנכס בהתאם לדין החל על העניין. ההסכמה בין בני-הזוג על יצירת שיתוף בנכס נלמדת בבירור מאותם גילויים חיצוניים שעליהם עמדנו, להבדיל ממשאלות לב ומתכניות כמוסות של המערער שהמשיבה לא ידעה עליהן ולא נתנה הסכמתה להן.

הניחו שפרשת ששון נדונה בפני בדר"ג. נסו לשכנע את בדר"ג כי מקרה זה שונה מן המקרה בפרשת גמליאל ומוצדקת התוצאה שהגיע אליה ביה"מ בפרשת ששון.

פתרון

1. לפי בדר"ג רישום הדירה הוא קובע לכאורה את הבעלות בדירה. אלא, שבפרשת גמליאל החוזה שקדם לרכישת הדירה הצדיק את העברתה לבעל. זאת, משום שבדר"ג ראה בחוזה הסכם הסתלקות תקף. בפרשת ששון לא היה חוזה מוקדם מעין זה ולכן הרישום בטאבו קובע את הבעלות על הדירה. האישה תקבל את מחצית הדירה בשל הרישום בטאבו. אפשר שבדר"ג היה מאשר חש"ס אך לא פגשנו בשיעורים אפילו מקרה אחד שבדר"ג הכיר בחש"ס.

שאלה 7 (25 נקודות)

העובדות כמו בתיק 993174/8 שלבית הדין הרבני הגדול, כמפורט להלן:

1. אישה ירשה סכום כסף גדול במהלך הנישואין והפקידה את הכסף בחשבון משותף.
2. בני הזוג קנו דירה שרובה שולם מכספי הירושה וחלקה משכנתא שנלקחה על שם שני בני הזוג.
3. הדירה נרשמה על שם שני בני הזוג במרשם המקרקעין.
4. בני הזוג התגרשו כשבע שנים לאחר רכישת הדירה ונותרה משכנתא לא מסולקת בסך מסוים.
5. האישה היא מורדת הטוענת מאיס עלי באמתלא מבוררת ותביעתה לגירושין נענתה.

כיצד היה פוסק, לדעתכם, בית המשפט במקרה זה? כיצד פסק בית הדין הרבני הגדול במקרה זה?

תשובה:

- ▶ זהו מקרה פשוט בתכלית.
- ▶ מדובר בדירה שנרכשה במהלך הנישואין והאישה נתנה לאיש מתנה חלק גדול מן הדירה.
- ▶ נניח אפילו שהיא נתנה לו את כל חלקו במתנה והיא זו שנטלה את המשכנתא.
- ▶ במקרה כזה חלה הלכת זיסרמן שהמתנה לא חוזרת, תהא התנהגותו המאוחרת של האיש אשר תהיה.
- ▶ אנחנו לא נדרשים כאן לא לח"ש, לא לחש"ס ואף לא לאיזון משאבים (אמ"ש).
- ▶ משום כך, אין זה חשוב כלל מתי נשאו הצדדים.
- ▶ בבדר"ג נחלקו הדעות ונכתבו שלושה פסקי דין
- ▶ עמדה 1: הרישום הוא מוחלט והמתנה תקפה. האיש איננו צריך להשיב דבר לאישה. כך היה פוסק גם ביה"מ.
- ▶ עמדה 2: הרישום איננו מוחלט ויש מקום לאמוד את דעת האישה שלא התכוונה להעניק מתנה ללא תנאי. יש לצרף גם את הלכת המאירי שבעלה של מורדת מחזיר אף הוא מתנות שקיבל. שני היסודות של עמדה 2 לא מקובלים על ביה"מ הסובר שהרישום הוא מוחלט ושבושם מקרה לא מחזירים מתנות.
- ▶ עמדה 3: בניגוד לעמדה 2, הרישום הוא מוחלט ועמדת המאירי לא מקובלת. אבל המשכנתא שנפרעה בחלקה, שולמה מתוך דמי השכירות של הדירה שהם פירות נכסי מלוג ושניים לבעל. לפיכך, על הבעל לשאת רק בתשלום יתרת המשכנתא ולהשיב לאישה את חלק המשכנתא שטרם נפרע. ביה"מ איננו מקבל עוד את הכלל של פרות נ"מ בהתאם להלכה שנפסקה בפרשת בלבן.
- ▶ עמדה 2 ועמדה 3 חברו יחדיו ובית הדין הרבני הגדול פסק ברוב דעות, שהאיש חייב להשיב לאישה ₪250,000. כאמור, ביה"מ היה מאשר את המתנה ולא דורש מן האיש שום פיצוי.

בהצלחה